

Informacija apie projektuojamus biologinės įvairovės palaikymo miško kirtimus Sacharos pelkės atkūrimui

*Prieš 40 metų Sacharos durpyne (Rokiškio r.) nutraukus durpių gavybą dalyje buvusios nusausintos durpinės dykros jau atsikūrė augalinė dangą, pasižyminti Europos bendrijos (EB) svarbos saugomų buveinių bruožais. Didžiąją atsikuriančios pelkės dalį (38 ha, arba beveik 44 %) dengia 7120 Degradavusių aukštapelkių buveinės. 91D0 *Pelkinių miškų buveinėms tenka 24 % (arba 24 ha), o 7140 Tarpinėms pelkėms ir liūnams – 14 % (12,5 ha) pelkės ploto. 2018 m. Lietuvos gamtos fondo iniciatyva įsteigta Buveinių apsaugai svarbi teritorija (BAST) „Sacharos pelkė“ (LTROK0021; 88 ha plotas). ES LIFE programos projekto LIFE Peat Restore (LIFE15 CCM/DE/000138) lėšomis numatyta finansuoti dalį veiklų, skirtų pelkės ekosistemos atsikūrimo paspartinimui, atsikuriančių buveinių ekologinės būklės pagerinimui, o tuo pačiu ir klimato kaitos švelninimui. Šios naujos Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijos ateitis priklauso ir nuo šiuo metu rengiamo VĮ Valstybinių miškų urėdijos Rokiškio regioninio padalinio miškotvarkos projekto pakeitimo, kuriame bus integruoti Sacharos pelkės gamtotvarkos plane numatyti sprendiniai.*

Numatyta iškirsti 32 ha sumedėjusios augalijos, daugiausia lapuočių medžių, tarp kurių vyrauja paprastasis ir plaukuotasis beržai, ir krūmų. Plyni kirtimai vykdomi degradavusios aukštapelkės buveinėse ir atsikuriančiose pelkinėse buveinėse. Jose paliekami paprastosios pušies pelkinių formų medeliai. Kirtimai turėtų būti įvykdyti iki 2020 metų. Sumedėjusios augalijos kirtimus pagal trišalio bendradarbiavimo sutartį įgyvendins Lietuvos gamtos fondas ir VĮ VMU Rokiškio padalinys. Darbų priežiūrą atliks Sartų ir Gražutės regioninių parkų direkcija, atsakinga už Sacharos pelkės apsaugą. Padarinę bei dalį likvidinės medienos (pvz., malkinė mediena), kurią bus įmanoma išgabenti iš pelkės, numatyta realizuoti rinkoje. Tai padės sumažinti gamtotvarkos kaštus. Likusi nukirstos medienos dalis bus sukrauta į griovius. Taip nors iš dalies bus palygintas sausinimo pažeistas pelkės reljefas, o medžių šakos taps substratu pelkių augalams (pvz., kiminams) įsikurti.

Biologinės įvairovės palaikymo kirtimai ir pelkėdarai palankaus hidrologinio režimo atkūrimas paspartins Sacharos pelkės atsikūrimą ir jos ekologinės būklės pagerinimą.

Sausinimo pažeistoje aukštapelkėje augantys medžiai (ypač beržai) ir krūmai ne tik spartina durpių klodo skaidymąsi, bet ir išgarina nemažai drėgmės. Dėl to lapuočiais medžiais apaugusi pažeista aukštapelkė praranda kur kas daugiau drėgmės nei atviros aukštapelkės su ištisine kiminių danga, tipingais žoliniais augalais ir puskrūmiais. Aukštapelių buveinių atsikūrimą apsunkina ne tik medžių išgarinama drėgmė. Mokslininkai nustatė, kad dėl beržų (kaip ir kitų lapuočių medžių ir krūmų) lapų nuokritų mažėja durpės rūgštingumas, o nukritusių lapų danga užklotos aukštapelkėms tipingos samanų bei žoliniai augalai praranda gyvybingumą ir nunyksta. Taigi, pašalinti sumedėjusių augaliją svarbu ne tik siekiant atkurti ir palaikyti pelkėdaraui palankų hidrologinį režimą pelkėje, bet ir atkuriant aukštapelkėms būdingas atviras erdves. Tokios erdvės yra itin svarbios retiems pelkių paukščiams perėti.

Po sumedėjusios augalijos kirtimo bus įrengta apie 200 įvairios konstrukcijos užtūrų, kurios patvenks sausinamuosius griovius ir pakels vandens lygį pelkėje. Siekiama, kad gruntinis vandens lygis laikytųsi ne žemiau kaip 30 cm nuo pelkės paviršiaus. Pakilęs pelkės vandens lygis ne tik paskatins pelkėdarą, pristabdys sumedėjusios augalijos išsikūrimą bei durpės skaidymąsi, bet ir sumažins šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas.

Miškotvarkos projekto pakeitimą vykdo VĮ VMU Kraštotvarkos skyrius. Projekto pakeitimas finansuojamas Lietuvos gamtos fondo ir partnerių vykdomo tarptautinio ES LIFE programos Klimato politikos poprogramės Klimato kaitos švelninimo projekto „*CO₂ emisijų sumažinimas atkuriant degraduojančius durpynus Šiaurės Europos lygumose* (LIFE Peat Restore LIFE15 CCM/DE/000138; 2016–2021 m.)“ lėšomis.

Sacharos pelkė sgamtotvarkos plano rengėjas - Lietuvos gamtos fondo projekto vadovas Nerijus Zableckis

Vidinės miškotvarkos projekto keitimo rengėjas – VIVMU Kraštotvarkos skyriaus vadovė Viliūnė Naureckaitė